GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḑI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLVIII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poște, la librării și pe la dd. corespondențĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 160. *Vinerĭ, 19 (31) Iuliu.* **1885.**

Brașovŭ, 18 (30) Iuliu 1885.

Cumcă faimósa ordonanță a d-lŭi Trefort dela 13 Iuliu a. c. n'are nicĭ unŭ temeiu legalŭ, se póte vedé și din foile unguresci, cari se ostenescŭ înzadarŭ de-a aflá argumente legale pentru justificarea ei.

Una din aceste foi este atâtŭ de sinceră d'a ne spune, că preferă mai bine sĕ lase sĕ ne batemŭ noi înșine capulŭ cu cestiunea, décă ordonanța ministrului se unesce cu legile și cu așeḑămintele actuale séu nu.

Eată ce scrie „Budapesti Hirlap“ dela 22 ale lunei curente:

„Cum va încăpé laolaltă și cum se va puté uni autonomia confesională cu ordonanța lui Trefort, acésta lăsămŭ sĕ-o cerceteze alții din punctulŭ de vedere alŭ drepturilorŭ bisericei greco-catolice și greco-orientale: sĕ fi băgatŭ mai bine de samă și sĕ nu fi pĕcătuitŭ de atâtea orĭ sub pretextulŭ autonomiei în contra statului maghiarŭ!“

Aceeașĭ fóiă după acéstă esclamare caracteristică nu se póte stăpânì totușĭ d'a nu mărturisì că ordonanța ministrului de instrucțiune *restrînge dreptulŭ de jurisdicțiune* alŭ autorităților nóstre bisericescĭ-scolare în afacerile disciplinare ale învĕțătorilorŭ poporali.

Mai puținŭ sinceră și de aceea cu atâtŭ mai perplecsă este fóia guvernamentală din Clușiu „Magyar Polgár“ dela 28 Iuliu, când scrie:

„Dealtmintrelea procederea ministrului este pe deplinŭ corectă și legală. (sic!) Articululŭ de lege 38 din 1868 prevede în ce casurĭ se póte destitui unŭ învĕțătorŭ din postulŭ sĕu. Ministrulŭ însĕ póte sĕ stabiléscă modulŭ de procedere între marginile legei, așa și cu ocasiunea de față, n'a făcutŭ ministrulŭ alta, decâtŭ a stabilitŭ între marginile legii modalitățile în carĭ póte fi delăturatŭ unŭ învĕțătorŭ.“

„Nu e dér causă de a vorbi de nimicirea autonomiei. De altmintrelea, cei ce-șĭ temŭ așa de tare autonomia, sĕ și-o păzéscă sĕ nu sufere abusurĭ, căcĭ ce e multŭ totŭ e multŭ. Invĕțătorii românĭ de altă parte vorŭ aplauda la acéstă vătămare a drepturilorŭ autonomice, căcĭ suntŭ mântuițĭ de proscriere și de vagabundagiu.“

Va sĕ ḑică ministrulŭ aduce *„mântuire acelorŭ“* învățătorĭ românĭ, carĭ *„aplaudéză“* când se *„vatămă“* drepturile autonomice ale bisericei române! D-lŭ Trefort ar trebui sĕ procure o decorațiă celui ce a sciutŭ sĕ-i interpreteze atâtŭ de nemeritŭ intențiunile.

Putea sĕ-șĭ cruțe ostenéla fóia clușiană și sĕ nu mai chieme legea scolară dela 1868 ca martoră la spectacolulŭ mântuirii celorŭ ce „aplaudéză“ „vătămările de dreptŭ.“

Articolulŭ de lege 38 din 1868 arată clarŭ și limpede ce drepturĭ au confesiunile asupra scólelorŭ, carĭ și le înființéză și le susținŭ ele și stabilesce totodată până unde se póte estinde dreptulŭ de supraveghiare alŭ guvernului.

Legea memorată lasă scólele confesionale sub jurisdicțiunea și inspecțiunea autorităților bisericeșcĭ și eschide a priori amesteculŭ ministrului la stabilirea modalităților sub carĭ sunt a se alege și a se destitui învĕțătorii. § ii 11—15 vorbescŭ în privința acésta destulŭ de lămuritŭ. Sinodulŭ archidiecesanŭ alŭ bisericei autonóme române greco-orientale dela 1882 și-a făcutŭ pe basa acestei legĭ unŭ normativŭ pentru scólele poporale din archidiecesă declarândŭ, în § 94, că: „tóte scólele confesionale din archidiecesă stau sub jurisdicțiunea și inspecțiunea consistoriului archidiecesanŭ, respective a sinodului archidiecesanŭ.“

Aceeașĭ lege stabilesce în § 14 limitele până la carĭ se póte estinde supraveghiarea statului asupra scólelorŭ confesionale. „Dreptulŭ și oficiulŭ guvernului“ în acéstă privință — ne spune legea — este: a) a visitá din timpŭ în timpŭ prin organele sale și scólele confesionale, b) a veghiá rigurosŭ sĕ se satisfacă condițiunilorŭ din §§-ii 11 (cu privire la edificiulŭ scólei, la calificarea învĕțătorilorŭ, la obiectele de învĕțămêntŭ, la recvisite, la frecventarea scólei) 12 (cu privire la scólele populare superióre și scólele civilĭ înființate și susținute de confesiunĭ) și 13 (cu privire la preparandii), c) a supraveghiá administrarea averei scolare din partea confesiunilorŭ, d) a-șĭ căștigá date statistice despre scólele confesionale dela autoritățile confesionale.

La aceste puncte s'a mai adausŭ prin legea dela 1879 dreptulŭ și oficiulŭ specialŭ alŭ guvernului d'a veghia, ca învĕțătorii dela scólele confesionale pe lângă studiele preparandiale sĕ facă esamenŭ și din limba maghiară.

Eată marginile, între carĭ după legile actuale guvernulŭ îșĭ póte esercia dreptulŭ de supraveghiare. Ordonanța dela 13 Iuliu trece peste aceste marginĭ și provócă astfelŭ unŭ conflictŭ cu legea și cu așeḑămintele nóstre bisericescĭ.

Fóia maghiară clușiană ne spune, că ministrulŭ a avutŭ de scopŭ a mântui pe învĕțătorii noștri de proscriere și de vagabundagiu. Ce vrea sĕ ḑică cu acésta?

Vrea sĕ ḑică, că nu autoritățile nóstre bisericescĭ, ci ministrulŭ va avé sĕ judece în viitorŭ, care învĕțătorŭ îșĭ împlinesce datoria și décă unulŭ nu 'șĭ-ar împlini-o așa cum cerŭ superiorii lui, ministrulŭ îlŭ póte susținé în postulŭ sĕu și contra voinții lorŭ. Nu este acésta o primă de încuragiare pentru cei negligențĭ? Nu li se spune acestora indirectŭ: n'avețĭ decâtŭ sĕ vĕ câștigațĭ favórea d-lui solgăbirĕu și atuncĭ nu vĕ mai pasă, vețĭ rĕmâné învĕțătorĭ până la mórte!

Acésta ministrulŭ nu o ḑice în ordonanța sa, dér ce sĕ-i facemŭ dacă organele lui ne esplică astfelŭ intențiunile sale, dacă ni-o spunŭ pe față, că scopulŭ lui este d'a întroduce anarchia în organisațiunea nóstră scolară?

Procederea ministrului este și rĕmâne arbitrară și despotică. Nimicŭ nu o póte justifica, nicĭ chiarŭ casurile singuratice de pretinse abusurĭ, de care vorbesce.

Avemŭ cause fundate d'a ne îndoì că s'ar fi întêmplatŭ vr'unŭ abusŭ, care sĕ îndreptățéscă pe ministru a lua vre-o mĕsură estraordinară. Din contră ne este cunoscutŭ, că abusurile s'au comisŭ de către organele administrative, carĭ au luatŭ în apĕrare pe unii învĕțătorĭ negligențĭ față cu autoritățile bisericei.

Aceste organe nu vorŭ sĕ înțelégă, că póte unŭ învĕțătorŭ românŭ sĕ fiă premiatŭ de către vr'o societate de maghiarisare și totușĭ sĕ nu-șĭ fi satisfăcutŭ obligămintelorŭ sale față cu scóla și cu instrucțiunea română.

Logica și dreptatea ḑice, că într'unŭ asemenea casŭ învĕțătorulŭ trebue sĕ fiă delăturatŭ din postulŭ sĕu, d-lŭ Trefort și ómenii sĕ-i însĕ găsescŭ că este la loculŭ lui.

Cine mai póte sĕ susțină în asemenĭ împregiurărĭ véḑa și autoritatea organelorŭ superióre scolare, cine ordinea și disciplina în scólele nóstre confesionale?

—o—

O paralelă interesantă.

Oficiosulŭ „Nemzet,“ mâhnitŭ de demonstrațiunea antimaghiară din Dresda, face următórea paralelă între Ungurĭ și Germanii austriacĭ:

»Germanilorŭ austriacĭ le place sĕ se provóce totdéuna la noi; dar ei uită deosebirea colosalŭ de mare ce esistă între Ungaria și Austria, și anume nu în avantagiulŭ acesteia. La noi elementulŭ maghiarŭ forméză în părțile de dincóce de Drava aprópe jumĕtate, 45—46 procente din întréga poporațiune. In Austria abia a treia parte, 36 procente din totŭ. La noi *elementulŭ maghiarŭ a doveditŭ totdéuna cea mai mare indulgență către naționalități,* și chiar dacă elŭ a fostŭ totdéunea celŭ dintêiu acolo, unde era de jertfiitŭ și de luptatŭ, totușĭ nicĭodată nu le-a denegatŭ naționalităților, care locuescŭ cu elŭ într'o țéră, într'o patriă, fructele lucrării și isbênḑii. Și ceea ce este fórte importantŭ: naționalitatea carea conduce statulŭ a înțelesŭ sĕ fie totdéuna unită, când a fostŭ vorba de dominațiunea și de interesele de viață ale némului nostru.«

Deosebirea între Ungaria și Austria într'adevĕrŭ că e ca cerulŭ de pământŭ. In Austria guvernulŭ lucréză pentru egala îndreptățire a tuturorŭ naționalităților, pentru federalismŭ; în Ungaria guvernulŭ lucréză pentru înăbușirea naționalităților nemaghiare. Ministrulŭ-sobolŭ și Ministrulŭ-ordonanță trăescŭ încă, și actele lorŭ suntŭ doveḑĭ palpabile de cea mai aprigă intoleranță față cu naționalitățile. Câtŭ pentru sacrificiu și luptă, apoi nu scimŭ, ḑeu, dacă la facerea unui inventarŭ n'ar rĕmânea elementulŭ maghiarŭ îndĕrĕtulŭ Nemaghiarilorŭ. Ce e dreptŭ când e vorba de a fi Maghiarii domnĭ, ér Nemaghiarii slugĭ, înțelegŭ de minune a fi unițĭ.

„Nemzet“ s'ar bucura fórte multŭ, când ar vedea elementulŭ germanŭ din Austria că apucă pe căile Maghiarilorŭ, dar cu jale și cu mâhnire oficiosulŭ a băgatŭ de sémă, că așa ceva nicĭ vorbă nu e sĕ se întêmple.

—o—

Pactulŭ austro-ungarŭ.

In Praga se lucră din tóte puterile, pentru a strămuta pe terenulŭ politicei practice la vreme înfrățirea ceho-maghiară. O gazetă cehică face tractărilorŭ pentru pactulŭ austro-ungarŭ celŭ mai favorabilŭ prognosticŭ și ḑice, că are informațiunĭ din cele mai bune isvóre, că la ultimele conferințe ale miniștrilorŭ s'ar fi stabilitŭ între miniștri *o deplină înțelegere în tóte punctele importante și principale,* de órece cei de dincolo de Leita s'au invoitŭ a ține sémă de tóte cererile îndreptățite ale Ungariei. Specialŭ pentru Cehĭ împrejurările suntŭ deosebitŭ favorabile. »Ungurii nu au făcutŭ nicĭ o obiecțiune împotriva dotărei suficiente a filialelorŭ băncei naționale, anume a celei cehe din Praga, ba din potrivă au recunoscut'o de îndreptățită, după cum au aflatŭ de cuviinciósă păstrarea egalei îndreptățirĭ a limbei. Asemenea se pare că Ungurii au sprijinitŭ directŭ cererea cehilorŭ de-a se face și limbei cehe unŭ locŭ corĕspunḑĕtorŭ pe bancnotele austro-ungare.« Așa dară — observă »N. F. Presse« — cea mai importantă afacere a pactului ar fi astfelŭ resolvată, décă — nu vorŭ complica cumva Slovenii érășĭ lucrulŭ!

—o—

SCIRILE ḐILEI.

Adunarea generală a orașului Cincĭ-bisericĭ a hotărîtŭ, sĕ se facă membră a »Kultur-egylet«-ului, dândŭ 500 fl. pe séma lui. Bine a și făcutŭ, banchetele și fanfaronadele costă banĭ.

Formarea globului maghiarŭ face progrese. Dr. Haller, profesorŭ la universitatea din Clușiu și președintele „Kultur-egylet«-ului, care se află la cură în Radegund, lângă Grațŭ, se ocupă cu maghiarisarea munților din Stiria. »Magyar-bércz« (muntele maghiarŭ) e numele ce l'a datŭ, împreună cu abatele din Ujvidék, Emeric Bende, unui munte din Stiria. Țineți-vĕ rîsulŭ!

—0—

Cetimŭ în „Sieb. Deutsch. Tgbltt.«: »Pentru promovarea industriei de casă, acum câtva timpŭ contesa Bethlen a înființatŭ în Șeica-mare unŭ atelierŭ cu 40 de rĕsbóie, unde femei române, sub supraveghiarea contesei, fabricéză pănurĭ mai marĭ și velințe de felulŭ cretințelorŭ. O mare colecțiune de aceste produse fórte de gustŭ și cu colorĭ minunate producŭ la esposițiunea din Peșta mare sensațiune. In Sibiiu comerciantulŭ R. Nuridsan, ține unŭ depositŭ de aceste lucrurĭ cu prețurĭ moderate și suntŭ potrivite aceste frumóse și originale pănurĭ și velințe cu deosebire ca darurĭ în strĕinătate."

—0—

»Bud. Tgbltt.« se plânge, că în Mehadia cântă cuculŭ și bântue calicia. »Boerii cei avuțĭ din România, carĭ își împrăștiau napoleonii, s'au convinsŭ, că pe banĭ scumpĭ potŭ avé și într'altŭ locŭ odihnă.« Și așa este și va fi în tóte localitățile de băi, câtŭ timpŭ șovinismulŭ va îndrăgostí pe óspețĭ cu cântece »patriotice«, cu liste de bucate »patriotice«, cu limba »patriotică«, cu neajunsurĭ »patriotice.«

—0—

Ni se scrie din jurulŭ Gurghiului, că în comuna Urișu de josŭ pe hotarŭ, în 20 Iuliu n. a cădutŭ trăsnetulŭ pe o claiă de grâu, sub care se afla și o femeiă. Din norocire femeia a scăpatŭ neatinsă și sănĕtósă.

—0—

Totŭ de acolo ni se comunică, că în comuna Ibănescĭ dormindŭ o femeiă la câmpŭ cu gura căscată, i-a întratŭ unŭ șérpe prin gură în pântece. La o sĕptĕmână după aceea femeia a începutŭ a vĕrsá și șérpele a începutŭ a eșí cu códa înainte pe gură. O altă femeiă, care era acolea, a prinsŭ șérpele de códă, ca sĕ-lŭ tragă afară. Dar ce sĕ vedĭ, șérpele s'a ruptŭ în dóuĕ și jumĕtatea cu capulŭ a rĕmasŭ înăuntru, éră jumĕtatea cu códă s'a scosŭ afară. Femeia în care se află șérpele, altcum e deplinŭ sănĕtósă.

—0—

Ministrulŭ cultelorŭ a datŭ din ajutorulŭ de statŭ 100 fl. preotului gr. or. Sofran Lupu din Grat. Lupu lupŭ rĕmâne.

—0—

Ni se scrie din Deva: »Fóia de sĕptĕmână »Hunyad« se vaeră, că Românii din Deva au mai înființatŭ unŭ alŭ treilea institutŭ de creditŭ »Hunedóra,« pelângă celelalte douĕ esistente. In unulŭ din acestea se află și trei Românĭ: Petcu, Papiu și Olariu în consiliulŭ administrativŭ (dirigentŭ); apoi că dela împrumutatorĭ nu s'a cerutŭ nicĭodată naționalitatea. Spre liniștirea frațilorŭ Maghiarĭ din locŭ rĕspundemŭ, că în punctele amintite de domnia lorŭ nicĭ noi nu ne plângemŭ. Ceea ce ne-a cădutŭ nouĕ greu este, că deși Românii suntŭ în numĕrŭ însemnatŭ participanțĭ la „Dévai elölegezési szövetkezet«, totuși conmembrii noștri Maghiarĭ, fără de a întrebá pe Românĭ, au votatŭ de vr'o câțĭ-va anĭ încóce, pe totŭ anulŭ din venitulŭ curatŭ, ajutóre însemnate pentru scólele lorŭ, precând pentru a nóstră, care încă are mare lipsă de ajutorŭ, nu s'au înduratŭ cu nimica; ba în èstŭ anŭ s'a făcutŭ institutulŭ membru fundatorŭ la „Kulturegylet« cu 100 fl.«

Foile din Seghedinŭ spunŭ, că rĕmășițele din împrumutulŭ de statŭ alŭ orașului Seghedinŭ se ridică la suma de 200,000 fl., care se împarte pe 180 proprietarĭ de case. Se vede că statulŭ i-a împrumutatŭ, ca sĕ aibă pe cine sĕ esecute.

—o—

Tușnadŭ, 11 (23) Iuliu 1885.

Domnule Redactorŭ! Dă-mĭ voie sĕ 'țĭ scriu ceva cu privire la spiritulŭ patrioticŭ de aicĭ. — Cunoscutŭ este, fiindcă e prea durerosŭ și vaetele rĕsună din depărtare și de apróре, că locuitorii acestei patrie au începutŭ a fi bântuițĭ în modŭ îngrijitorŭ de sĕrăciă. De este causa acestui »progresŭ patrioticŭ« sistemulŭ, care măresce dările din anŭ în anŭ; de este neinteresarea guvernului spre a înlesni locuitorilorŭ țĕrii mijlócele de câștigŭ séu altă causă, nu sciu. Ceeace însĕ scimŭ cu toții este: că isvórele de banĭ, carĭ curgŭ în țéra nóstră, suntŭ prea puține. Intre acestea celŭ ce curge din România, fie prin manufacturele nóstre, fie prin cercetarea băilorŭ minerale, este de mare importanță și trebue bine îngrijitŭ.

Românii de dincolo prin cercetarea băilorŭ nóstre minerale lasă la noi în țĕră pe fiecare anŭ decĭ de mii de florinĭ. Sĕcuii din Treiscaune și Ciucŭ au fostŭ prea norocoșĭ când s'au lăsatŭ pe acele locurĭ, căcĭ la băile din Borsecŭ, la Vălcele (Elepatak), la Tușnadŭ, Malnașŭ și Covasna se vérsă în fiecare anŭ cele mai multe parale.

Vorbindŭ în specialŭ despre Tușnadŭ aflu, că în anulŭ trecutŭ au fostŭ aicĭ preste o miiă de persóne. Banii ce au lăsatŭ aceste persóne, socotindŭ aprocsimativŭ numai 2 fl. de persónă în 40 de dile, suntŭ șése decĭ de mii de fl. v. a. In anulŭ acesta — după lista publicată — suntŭ până acum numai la 400 persóne ca óspețĭ. Vĕ vețĭ întreba: óre de ce așa puținĭ óspețĭ? Causa o ațĭ vĕdutŭ în diarele din România. Autoritățile maghiare, pentru a se arĕta sincerĭ patrioțĭ, isgonescŭ pe óspeții strĕinĭ și îi facŭ sĕ nu mai cerceteze aceste băi.

Sĕ vĕ istorisescŭ unŭ casŭ concretŭ. Lunĭ în 8 (20) Iuliu a. c. a trecutŭ, cum se spune, fișpanulŭ și solgăbirĕulŭ din Cicsereda prin Tușnadŭ. Aceștia au datŭ ordinŭ sĕ se ștérgă de pe firme totŭ ce e scrisŭ în limba germană și română. Firma era scrisă la doctorulŭ băilorŭ și la unele prăvălii în trei limbĭ și fórte necesarŭ e acésta, căcĭ óspeții strĕinĭ nu vorŭ șci că »Orvas« însemnéză Doctorŭ și la casŭ grabnicŭ nu-lŭ vorŭ afla. Asemenea și la prăvălii e de lipsă a se arăta într'o limbă înțelésă articulele ce se vĕndŭ. Insĕ așa ceva nu intră în capulŭ administratorilorŭ acestui județŭ. Când óspeții se preumblau, gendarmii se certau cu părțile private și ștergéu cu negrélă totŭ ce era scrisŭ în limba română și germană. Acéstă faptă fanatică a iritatŭ pe óspețĭ întratâtŭ, încâtŭ vr'o 7 familii s'au fostŭ decisŭ sĕ părăséscă Tușnadulŭ imediatŭ.

Unŭ venerabilŭ bĕtrânŭ, care servesce Statului Austro-Ungarŭ ca militarŭ de 38 de anĭ, merse la Comisarulŭ și îi dise: »Domnule! Rĕu facețĭ că isgonițĭ óspeții de aicĭ pentru flécurĭ. Ĕtă eu și încă 6 persóne părăsimŭ Tușnadulŭ, și cine perde? Proprietarii și sĕtenii perdŭ. Décă nu vĕ place d-vóstră firme scrise în alte limbĭ, ci numai în cea maghiară, trebuia mai 'nainte de ce amŭ venitŭ noi sĕ întocmițĭ acésta. Când ștergețĭ în fața óspeților din motivŭ că nu putețĭ suferi altă limbă, atuncĭ óspeții înțelegŭ că nu-i putețĭ suferi nici pre ei, și fórte bine facŭ că se ducŭ de aicĭ, ca sĕ nu li se întémple altceva mai rĕu. Amŭ fostŭ în anii trecuțĭ la Mehadia și Meran, însă amŭ spesatŭ mai puținŭ decâtŭ aicĭ, căcĭ tóte erau mai ieftine și comfortulŭ nu se póte asemĕna. Lasŭ că băilorŭ acestora le lipsescŭ încă fórte multe. Deși posițiunea lorŭ este romantică și prin pădurĭ, totușĭ promenădile aparŭ până acuma ca colnicele. Și baia d-tră n'are medicina universală; astfelŭ fiindŭ, ómenii nu potŭ veni aicĭ sĕ fie nemulțumițĭ și torturațĭ.«

»Orĭce comersantŭ a învĕțatŭ mai ântèiŭ cum sĕ atragă și cum sĕ tracteze cu mușterii; asta arŭ trebui sĕ o pricépă și autoritățile și proprietarii băilorŭ acestora. Dacă ei au parale de ajunsŭ și n'au lipsă a mai vinde apa și a' închiria casele lorŭ, atuncĭ arŭ trebui sĕ cugete la țĕranii acestorŭ sate, carĭ n'au cu ce plăti dările și sĕ le înlesnească ocasiunea de a-șĭ puté vinde la óspețĭ în lunile de véră productele lorŭ: lapte, untŭ, ouĕ, lemne etc., pentru carĭ capĕtă parale.«

Aceste resóne séu întrevenirea proprietarilorŭ au făcutŭ sĕ se lase neatinse firmele în trei limbĭ, celŭ puținŭ până va venì éră solgăbirĕulŭ, care de sigurŭ va susținé ordinulŭ sĕu. Asemenea fapte isvorâte din trufiă copilărescă au desgustatŭ pe mulțĭ óspețĭ din România a merge în acestŭ anŭ — cum i-amŭ audițŭ — la Tușnadŭ. Astfelŭ de tractărĭ nu suntŭ în spiritŭ patrioticŭ, orĭ și câtŭ de patriotice le-arŭ crede șoviniștii din Tușnadŭ, fiindcă seacă isvorulŭ de banĭ ce curgea dela óspeții din România și se vérsă în țéră. Se dice: când Dumnedeu bate pe cineva, îi ia mai ântêiŭ mințile! *H.*

Documentele paulinice.

O telegramă de erĭ ne anunța, că oposițiunile croate voescŭ a se uni pentru conchemarea dietei, care sĕ-și dea votulŭ în cestia înstreinării așa numitelorŭ documente paulinice din biblioteca din Agram și strămutarelorŭ la cea din Pesta—strămutare, care după organulŭ episcopului Strossmayer »Pozor« s'ar fi făcutŭ nóptea pe negură. — Colecțiunea e compusă din archivele Banilorŭ Zrinyi și Frangepan și din ale mânăstirilorŭ iesuite și paulinice ale Croației, carĭ la începutŭ se păstrau la Graz, de unde Iosifŭ II le-a adusŭ și le a datŭ camerei din Pesta după cum afirmă »Pester Lloyd.« In anulŭ 1849 cerù Banulŭ Jelacici documentele ținétóre de Croația și i s'au și datŭ printr'o ordinațiune unei comisiunĭ, care le a dusŭ la Agram. De órece învĕțații ungurĭ au presupusŭ, că documentele cuprindŭ materialŭ însemnatŭ istoricŭ -- ceea ce nu-i adevĕratŭ, după „P. Lloyd,« căcĭ în mai mare parte suntŭ adĭ fără valóre și de natură privată — le-au cerutŭ la 1853 prin guvernulŭ lui Bach sĕ le aducă la Pesta, la ce stăpânirea Croației nu s'a învoitŭ. După dualismŭ le-a cerutŭ și guvernulŭ ungarŭ de mai multe orĭ — pentru că nu aveau importanță, se înțelege — dar Banii Muzuranicĭ și Pejacevicĭ încă nu s'au învoitŭ. Banulŭ Khuen-Hedervary, fiindŭ și elŭ provocatŭ se dea documentele, însărìcinà pe archivarŭ sĕ scótă actele și sĕ le dea lui. Colecțiunea va fi adusă la Pesta, ér silințele oposițiunei, asigură »P. Lloyd«, de a face din acéstă afacere de puțină importanță o afacere de statŭ, fața de împrejurările reale suntŭ comice.«

—o—

EUROPENII IN CELELALTE CONTINENTE.

(Urmare.)

Vêrfulŭ cu dorŭ, 20 Iuniu 1885.

Causele, carĭ împedecă pe Europenĭ atâtŭ de tare d'a înainta pe teritorulŭ Africanŭ, ca și în interiorulŭ Asiei în genere, suntŭ: 1 Referințele sociale politice, și 2. Referințele climatice-sanitare. Sĕ analisămŭ puținŭ punctulŭ primŭ.

FOILETONŬ.

Cum au pierdutŭ Sașii Clușiulŭ?

(Urmare.)

In rugăminte patronii bisericei reformate din Clușiu arĕtau starea cea disperată a comunității bisericei; că acuma Sașii din Clușiu, din domnĭ și stăpânĭ ce erau mai de demultŭ, ajunseră atâta de rĕu, de nu mai erau în stare din mijlócele lorŭ sĕ-șĭ pótă ținé unŭ popă săsescŭ, care sĕ-i mângăie în cele sufletescĭ în limba lorŭ nemțéscă, ca sĕ nu se risipéscă ca oile cele fără păstorŭ. In urma acestei cererĭ le încuviință dieta dela Alba-Iulia dela 4 Martie din 1628 suma de 100 fl.

Calvinii își puneau tóte silințele pentru ca sĕ tragă pe toțĭ Sașii la religiunea calvinéscă. Calvinii pentru ajungerea scopurilorŭ întrebuințară tóte mijlócele iertate și neiertate, pentru ca sĕ aducă pe Sașii luteranĭ la calvinismŭ.

Tóte mijlócele și totŭ zelulŭ proselitisticŭ alŭ Calvinilorŭ n'ar fi avutŭ nicĭ unŭ resultatŭ, décă nu s'ar fi făcutŭ chiarŭ popa celŭ săsescŭ cu numele Caspar Graffius instrumentŭ orbŭ alŭ lorŭ pentru folóse lumescĭ, predicândŭ în comuna sa lulerană pe la anulŭ 1642 calvinismulŭ. Dér în contra parochului se sculă capelanulŭ sĕu, care arĕtă înaintea comunei bisericescĭ luterane săsescĭ prin predice tendințele și scopurile cele periculóse ce urmăresce popa Graffius. Acuma bietulŭ capelanŭ fù prigonitŭ din partea colegului sĕu Craffius, asupra lui se descărcà tótă furia Calvinilorŭ, carĭ nu încetară cu calumniile, încrimenațiunile și prigonirile lorŭ fanatice și violente până nu băgară pe capelanulŭ săsescŭ în pămêntŭ.

După acesta venì unŭ capelanŭ ignorantŭ cu numele Crispin, care încă nu o putŭ duce cu Graffius și la 1652 din causa prigonirilorŭ trebuì sĕ părăséscă Clușiulŭ. După ce se duse acestŭ capelanŭ, Graffius își luă capelanŭ pe Iacob Weisskircher fără scirea capitulului din Sibiiu și fără scirea Superintendentului luteranŭ și totŭ odată ilŭ ordonà prin Superintendentulŭ reformatŭ, desconsiderândŭ autoritățile sale eclesiastice competente luterane. După mórtea lui C. Graffius urmă fiulŭ sĕu totŭ cu numele C. Graffius, care își luă capelanŭ pe Simon Melas, pe care ilŭ ordonà Superintendentulŭ luteranŭ Lucas Hermann din Sibiiu, ce nu putŭ timpŭ multŭ suferì machinațiunile, insultele și prigonirile din partea Ungurilorŭ calvinĭ și trebuì sĕ părăséscă Clușiulŭ, dér nicĭ capelanulŭ sĕu Melas nu o putŭ duce multŭ timpŭ cu Calvinii ungurĭ din Clușiu, pentru că ei dacă vĕdură, că pe capelanulŭ nu-lŭ potŭ nicĭ într'unŭ chipŭ converti la Calvinismŭ prin intimidărĭ și prin promisiunĭ, îi sistară salariulŭ. Capelanulŭ în starea sa cea critică se adresă în persónă cătră principele Apafi, care porunci sĕ i se plătéscă salariulŭ, darŭ acésta înfuriă și mai tare pe fanaticii Calvinĭ, carĭ nu se astâmpărară până nu-lŭ făcură sĕ-șĭ părăséscă postulŭ sĕu. Următorulŭ presbiter Mihael Marci se arĕtà la începutŭ aplicatŭ cătră Calvinĭ, dară după aceea îi părù rĕu, și ca sĕ se împace cu consciința sa părăsì Clușiulŭ și se duse la unŭ satŭ ca popă. Urmașulŭ sĕu Martin Hartmann se arĕtà la începutulŭ păstoriei séle ca mare prietenŭ alŭ religiunei helvetice, ba elŭ merse atâta de departe în zelulŭ sĕu pentru calvinismŭ, încâtŭ puse jurămêntŭ pe religiunea calvină. Și acestŭ parochŭ în urmă fù depusŭ din deregĕtoria sa, nu se scie din ce causă

După Hartmann ajunse, prin influența popilorŭ calvinĭ unŭ cantorŭ Stefan Petelei popă săsescŭ preste Sașii din Clușiu. Elŭ se lăuda, că va aduce în scurtŭ timpŭ pe toțĭ Luteranii la religiunea calvină. Elŭ a fostŭ acela, care a spriginitŭ pe reformațĭ în contra drepturilorŭ săsescĭ, când fù predată biserica reformaților în anulŭ alŭ patrulea alŭ păstoriei séle catolicilorŭ cu invoirea staturilorŭ provinciale. Pe când se consultau reformații, că unde sĕ-șĭ țină serviciulŭ lorŭ dumnedeescŭ, le dĕdù sfatŭ cantorulŭ capelanŭ, fără de scirea și fără de voia credincioșilorŭ sĕi, ca sĕ-lŭ țină chiarŭ în biserica săséscă. Sașii — dise elŭ -- carĭ și așa nu suntŭ decâtŭ lucrătorĭ și vizitii, potŭ sĕ aștepte până când își vorŭ fi făcutŭ reformații serviciulŭ dum-

O aruncătură de ochĭ în referințele politice Europene este de ajunsŭ spre a cunósce, că statele Europei mai nicĭ odată n'au lucratŭ după macsima echităţii: »Suum cuique tribuere«, — ci că în concistele lorŭ au fostŭ conduse — mai multŭ séu mai puţinŭ — de unŭ egoismŭ pronunţatŭ, încarnatŭ, — de o lăcomiă fără marginĭ.

Décă vomŭ ridica puţinŭ colţulŭ perdelei, după care stă ascunsă diplomaţia Europénă — lucrândŭ tainicŭ în laboratorulŭ sĕu prea de multe orĭ destructorŭ, nu fără óre-care gróză legitimă vedemŭ, că în tóte timpurile statele Europene marĭ şi micĭ au lucratŭ numai pentru a se slăbì unele pe altele în Europa directŭ, pe când în celelalte continente directŭ şi indirectŭ.

Sĕ ne aruncămŭ ochii pe malurile pitorescĭ ale Bosforului. Vomŭ vedea, că aşa este. Imperiulŭ turcescŭ este în acéstă materiă o carte viuă, deschisă tuturorŭ, carĭ vorŭ avea buna-voinţă sĕ cetéscă şi sĕ se convingă de adevĕrulŭ acestorŭ ḑise. Peste 400 de anĭ acestŭ imperiu, care a fostŭ spaima Europei, Asiei şi Africei multă vreme, a fostŭ şi mai este susţinutŭ încă numai de diplomaţiă Europénă. Englesulŭ ca omŭ positivŭ. lacomŭ după câştigŭ, multŭ apĕră şi susţine pe Mahomedanŭ Francia, Spania, Portugalia, Italia, ca sĕ nu rĕmână prea tare îndĕrĕtulŭ Angliei — nevoindŭ a o lăsa sĕ se întăréscă prea multŭ, — şi ca sĕ-şĭ pótă ţiné drumurile marine pururea deschise, pentru comerciu şi colonii, — protegeară mai multŭ séu mai puţinŭ din punctulŭ lorŭ de vedere populaţiile budhaiste şi musulmane ale Asiei şi Africei (Tonchinulŭ, Egiptulŭ cu canalulŭ de Suezŭ, Algeria, Tunisulŭ, Marocco etc.) Amesteculŭ Englezilorŭ în Egiptŭ şi retragerea din Sudanŭ, afacerea Afganului, căderea ministerului liberalŭ Gladstone stau în strînsă legătură cu politica colonială şi diplomaţia Europénă. Rĕsboiulŭ Franciei cu Tonchinezii şi căderea ministerului Ferry totŭ asemenea. Apoi espediţiunea militară a Italiei la Marea roşiă, care aduse după sine crisă în cabinetulŭ din Roma, finalisată cu căderea lui Mancini, ce semnifică, decâtŭ dorulŭ Italiei d'a-şĭ potenţá — dupăce se unifică într'unŭ statŭ puternicŭ omogenŭ, — politica sa colonială. In fine conivenţa Germaniei şi amesteculŭ ei în cestiunile esterne afară de Europa a complicatŭ şi mai tare metodulŭ discordantŭ, urmatŭ de celelalte puterĭ întru a lucrá spre slăbire reciprocă. Germania, răḑimată pe formidabila sa putere militară, amestecându-se în cestiunile de uscatŭ şi de apă în zonele asiatice şi africane, nu face altceva decâtŭ ce au făcutŭ totdéuna Anglia şi Francia. Voiesce sĕ dea şi ea unŭ votŭ întru deslegarea marilorŭ probleme politice pendinţĭ, şi sĕ-şĭ întemeieze şi ea pentru véḑa sa, pentru câştigulŭ sĕu, pentru propriulŭ sĕu traficŭ, colonii şi staţiunĭ marine. Căutaţĭ şi nu veţĭ găsí sinceritate nicăirĭ, fie-care se silesce sĕ slăbéscă pe vecinŭ pe apă şi pe uscatŭ, după cum îi dă firea şi puterea.

Eată dar maşina diplomaţiei Europeane mai complicată ca niciodată. Vrêndŭ, nevrêndŭ, Germania, unŭ statŭ atâtŭ de puternicŭ şi de temutŭ, a trebuitŭ sĕ fie primită în concertulŭ celorlalte staturĭ marĭ şi sĕ fie întrebată şi consultată în tóte cestiunile africane şi asiatice. Forţa împrejurărilorŭ a adusŭ lucrurile aci; — fostulŭ echilibru Europeanŭ după Sedanŭ a trebuitŭ sĕ se decentraliseze, distribuindu-se cam egalŭ între Londonŭ, Parisŭ, Roma, Berlinŭ, Viena şi Petrupole. Germania singură prin vaiórea fiilorŭ sĕi şi ajutată mai alesŭ prin rĕsbóie norocóse, purtate în deceniele ultime, a ajunsŭ la starea sa actuală în Europa. Cumcă ea în cestiunile africane şi asiatice a fostŭ abia suferită, despre acésta nu se mai îndoiesce nime, câtŭ de puţinŭ iniţiatŭ sĕ fie în referinţele politice. Chiar astăḑĭ o resimte acésta Germania, deşi i se dă complimente mai din tóte părţile. De aceea se pregătesce pentru orĭce eventualitate căutându-şĭ aliaţĭ.

Din tóte acestea resultă unŭ lucru nedisputaverŭ Deşi statele Europene tóte la olaltă abia ar puté începe în Africa şi Asia opera civilisaţiunii: unulŭ câte unulŭ nu numai se slăbescŭ reciprocŭ, dér nicĭ unŭ statŭ singuraticŭ nu este în stare fără ruina propriă, nicĭ măcarŭ sĕ facă începuturile, fără sprijinulŭ forţei colective din partea Europei, — perpetuindŭ astfelŭ nevoile şi desordinile înfricoşate în Egiptŭ, Sudanŭ, Afganistanŭ, India ostică etc. Eră populaţiunile acestorŭ ţĕrĭ nu numai privescŭ cu neîncredere în Europeanĭ — şi nu fără cuvêntŭ, ci au venitŭ chiarŭ la ferma convingere, că Europenii mergŭ la ei, nu ca sĕ ducă creştinătatea, dreptatea, civilisaţia şi cultura moderna, — ci purŭ şi simplu ca sĕ i esploateze.

Astea suntŭ împedecările politice din partea Europei, carĭ nu permitŭ Europeanului d'a înaintá şi d'a se aşeḑa, d'a-şĭ promova şi d'a-şĭ validita interesele sale în celelalte continente — în specialŭ în Africa. Mai adauge încă din partea Africei credulitatea şi prostia populaţiilorŭ indigene, carĭ se plécă celui ântêiu venitŭ numai ca sĕ se plece a doua ḑi altuia, aceluia care ar desvolta mai multă viclenià şi ar insufla mai multă frică şi temere. Acestea tóte denotă o stabilitate de aḑĭ pe mâne. Sĕ privimŭ la statulŭ internaţionalŭ Congo! Cu tóte că are base mai sigure şi că forţe colective europene în frunte cu Germania, Francia, Anglia i-au asiguratŭ órecum esistenţa, ca mâne poimâne vomŭ auḑi de peirea lui. Décă Stanley, actualulŭ guvernatorŭ alŭ Congului cu tótă energia şi bărbăţia, ce-lŭ caracteriséză, este silitŭ sĕ stea cu puşca gata ḑiua-nóptea la căpĕtêiŭ de frica canibalilorŭ de carĭ furnică ambele ţĕrmurĭ ale marelui fluviu şi carĭ arŭ voi să 'lŭ frigă şi sĕ-lŭ mânce friptură udată cu pomba (unŭ felŭ de bere africană), de restŭ ne putemŭ închipui. De sute de anĭ se luptă când Francia, când Anglia, când Italia una câte una din aceste puterĭ, câte odată şi în companiă, ca sĕ aducă odată stabilitatea dorită chiarŭ în Egiptŭ şi până acum nu reuşiră câtuşĭ de puţinŭ. La ce resultatŭ se va aşţepta Europa în Africa centrală, cunoscută de erĭ d'alaltăerĭ, unde călĕtorulŭ europeanŭ stă încremenitŭ vĕḑêndŭ atâta sĕlbătăciă în tótă puterea cuvêntului, încâtŭ creḑĭ că n'ai de a face cu finţe omenescĭ. Étă la ce muncă urriaşă este chiămată Europa nóstră. (Va urma.

DIVERSE.

Lupŭ mâncatŭ de oi. — »Galaţii« dă următórea scire: Unŭ comerciantŭ din Galaţĭ, care a venitŭ alaltăerĭ din Isaccea, ne comunică că Joi, 11 curentŭ, primarulŭ acelei comune, Mustafa Efendi, dimpreună cu unŭ agentŭ alŭ regiei, care se afla acolo, ducêndu-se sĕ observe nisce lanurĭ cu tutunŭ, le-au eşitŭ înainte cincĭ tâlharĭ şi le-au cerutŭ banĭ, ameninţându-i cu bătaiă. Atâtŭ primarulŭ câtŭ şi agentulŭ regiei n'aveau asupra lorŭ decâtŭ câţĭ-va lei, pe carĭ unulŭ din hoţĭ i-a luatŭ ḑicêndŭ: »Lasŭ sĕ fie şi unŭ lupŭ mâncatŭ de oi.« După acésta hoţii făcêndŭ o minuţiósă perchsiţiune asupra lorŭ şi negăsindŭ într'adevĕrŭ alţĭ banĭ, au luatŭ dela amêndoi ceasornicele cu lanţurĭ cu totŭ.

***

Urmările fulgerului. — In ḑilele trecute se descărcă peste Tarre Cajetani din Italia o furtună cumplită. Vre-o 50 persóne ce lucrau pe câmpŭ căutară adăpostŭ într'unŭ edificiu mare singuraticŭ. De-odată se auḑì o păräitură; fulgerulŭ căḑuse pe casă După ce se aşeḑară norii de prafŭ ridicaţĭ de fulgerŭ, cei rĕmaşĭ téferĭ dintre cei 50 inşĭ vĕḑură, că 35 dintre ei zăceau fără simţire la pămêntŭ; 13 muriseră, ceilalţĭ 22 erau răniţĭ de mórte. Către séră începù transportulŭ cadavrelorŭ negri, carbonisate, ce nicĭ că se mai putéu cunósce, şi ale bĕtrênilorŭ, femeilorŭ, copiilorŭ ce se sbăteau în agoniă cu membrele sfăşiate. Incepù apoi alergarea celorŭ ce soco-teau că-şĭ vorŭ fi perdutŭ vre-o rudă orĭ vre-unŭ prietinŭ la loculŭ de nefericire. Ei rîdeau, plângeau şi comiteau cele mai rare acte, loviţĭ de grozave atacurĭ de nervĭ. Miculŭ Torre şi comunele vecine suntŭ aduse în mare buimăcélă şi nelinişte.

***

Victor Hugo. — Testamentulŭ literarŭ alŭ lui Victor Hugo dă domnilorŭ Paul Meurice, Bacquerie şi Ernest Lefèvre deplină putere pentru publicarea scrierilorŭ rĕmase, pe care însuşĭ poetulŭ le împarte în complete, în csrierĭ începute şi în schiţe, idei şi foi volante. Poetulŭ se rógă sĕ se revideze bine, precum ar fi făcutŭ elŭ însuşĭ, şi în intervale sĕ se publice mai ântêiu cele complete, apoi cele necomplete şi în sfîrşitŭ fragmentele şi ideile. Cele din urmă, carĭ cuprindŭ mai multe volume sĕ apară sub titlulŭ »Oceanulŭ.« „Aprópe tóte« — ḑice Hugo — „le-am scrisŭ în timpulŭ esilului meu; îi întorcŭ mării, ce-amŭ primitŭ dela ea.« Pentru scóterea lorŭ hotărăsce Hugo 100,000 fr.; doresce sĕ aibă şi editorii o parte din câştigŭ, ce-o şi fixéză. Şi scrisorile sale dă voiă sĕ i-le publice, dar ele sĕ fie alese după cuviinţă şi potrivitŭ cu vremea. La Octomvre vorŭ şi apăré cincĭ bucăţĭ teatrale într'unŭ volumŭ; fragmentele se referescŭ mai cu sémă la imperiu şi se asémĕnă cu „Châtiments«; ele vorŭ apăré în anulŭ viitorŭ la prima Aprilŭ sub titlulŭ »Les années funestes". Celelalte fragmente şi idei se cuprindŭ în trei sute de caete, dintre carĭ unulŭ conţine 252 foi, pe carĭ adeseorĭ se găsesce numai câte unŭ versŭ orĭ câte unŭ titlu. Pentru revizuirea acestei moştenirĭ va fi de lipsă vreme îndelungată.

Suişulŭ şi coborîşulŭ dragostei. — La tribunalulŭ din Londra, unde se pertractéză promisiunile de căsătoriă, se întêmplă fórte adeseorĭ că se citescŭ scrisorĭ de dragoste, se înţelege totdéuna spre cea mai mare bucuriă a publicului. Deunăḑile o Miss Ella Arden a acusatŭ pe unŭ nobilŭ lordŭ, şi scrisorile schimbate între dênşii, dupĕ cum se părea, erau forte compromiţĕtóre pentru amêndouĕ părţile, căcĭ domnişóra i le dase apĕrătorului sĕu numai ca sĕ se informeze din ele, dar nicĭ decum sĕ se citéscă în publicŭ. Unŭ advocatŭ vicleanŭ însă scie sĕ 'şĭ ajute, o scurtă consultare şi după aceea rugarea catră judecătorĭ, ca deocamdată sĕ i se permită sĕ citéscă numai întitularea, adecă cuvintele cu care i se adreséză domnişórei lordulŭ. S'a permisŭ şi elŭ cetì numĕrŭ dupĕ numĕrŭ: 1. Stimabilă domnişóră Arden! 2. Dragă domnişóră! 3. Adorabilă Ellen! 4 Dulcea mea Elly! 5. Favorita mea, idolulŭ meu! 6. Unica mea iubită soţiă! 7, 8 şi 9. Ângerulŭ meu, totŭ alŭ meu! — — — (pausă) 10. Dragă Ellen! 11. Domnişóra mea! 12. Domnişórei Ellen Arden! 13. Dómnă! — — — Nobilulŭ lordŭ fù condamnatŭ la 100 punţĭ sterlingĭ despăgubire.

† NECROLOGŬ. — Alexa Boerŭ de Berivoiu notarŭ la trib regescŭ din Elisabetapole, şi-a datŭ sufletulŭ în mânile creatorului în 25 Iuliu n. în etate de 37 de anĭ, lăsândŭ după sine soţia-sa cu 3 pruncĭ nevêrstnicĭ şi pe neconsolatulŭ sĕu părinte Alexandru Boerŭ protopopŭ gr. catolicŭ în Odorheiulŭ Sĕcuescŭ. Rĕmăşiţele pămêntescĭ au fostŭ aduse la Sighişóra şi astrucate în cimitirulŭ rom. catolicŭ în 26 Iuliu 1885.

Fie-i ţĕrîna uşóră!

BIBLIOGRAFIĂ.

Etymologicum magnum Romaniae. — A eşitŭ de sub tiparŭ făşcióra 1 a tomului I din: *Etymolvgicum magnum Romaniae. — Dicţionarulŭ limbei istorice şi poporane a Românilorŭ, lucratŭ după dorinţa şi cu cheltuiéla M. S. Regelui Carol I sub auspiciele Academiei Române de B. Petriceicu-Hasdeu.* Publicaţiunea întréga se va compune din *circa* 10 tomurĭ în 8° mare de câte minimum 30 cóle. Fiecare tomŭ se va publica în 4 făşcióre.

Tomulŭ I va cuprinde tóte cuvintele românescĭ începĕtóre cu litera A (A—Azuga). Făşcióra 1 cuprinde pe LIX pagine: »Prefaţa«, »In locŭ de introducere: 1. Ce este etimologia? II. Cum se amestecă limbile? III. In ce consistă fisionomia unei limbĭ?« şi pe 64 pagine cuprinde cuvintele A—Acaţŭ. Preţulŭ unui tomŭ este 12 lei Se primescŭ abonamente pentru fiecare tomŭ, însă nu se vêndŭ făşcióre separate. Abonaţilorŭ li se vorŭ expedia făşciórele îndată după tipărire. Abonamentele se facŭ la *stabilimentulŭ graficŭ Socecŭ et Teclu, Bucurescĭ, strada Berzii Nru. 96.*

Editorŭ: **Iacobŭ Mureşianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureşianu.**

---

neḑeescŭ. Acestŭ sfatŭ îlŭ primiră Calvinii şi în Dumineca următóre, se băgară cu grămada, înainte de-a trage clopotulŭ, în biserica luterană, aşa că Saşii când veniă la biserică, aflară tóte locurile ocupate şi trebuiră sĕ se întórcă îndărătŭ. Prin acésta Luteranii tare vătămaţĭ în prepturile lorŭ, ameninţară pe Petelei, că-lŭ vorŭ depune din postulŭ sĕu, dar acésta Sasii nu o putură face, pentru că reformaţii îlŭ protegeau din tóte puterile. Saşii se adresară cu rugarea către guvernulŭ regescŭ pentru unŭ capelanŭ ortodoxŭ luteranŭ, dér îndeşertŭ. Saşii din Cluşiu rĕmaseră o turmă risipită fără de biserică şi fără de păstorŭ.

In starea acésta disolută a comunii bisericescĭ din Cluşiu, fù trimesŭ parochulŭ luteranŭ din Sibiiu Zabanius sĕ mérgă la Cluşiu, spre a aplana afacerile eclesiastice. Elŭ aduse causa bisericéscă luterană în anulŭ 1694—1695 înaintea guvernului. In Iuniu 1694 dĕdù guvernatorului G. Banfi o rugare, în care cerù ca în basa legilorŭ sĕ apere pe Saşii asupriţĭ din Cluşiu în contra calvinilorŭ. La 1 Martie 1695 dĕdù Zabunius la guvernulŭ regescŭ transilvanŭ unŭ memoriu în numele luteranilorŭ Saşĭ din Cluşiu, în care ḑice între altele: Principii cei mai bunĭ s'au feritŭ totdéuna cu mare grijă, ca sĕ nu îngreuneze consciinţele ómenilorŭ. Impĕratulŭ Macsimilian II rĕspundea acelora, carĭ îlŭ îndemnau sĕ prigonéscă pe luteranĭ: Eu suntŭ împĕratŭ preste popóre, nu preste consciinţe. Principele Stefan Batori ḑicea adeseorĭ: Trei lucrurĭ şi-au reservatŭ Dumneḑeu: 1) de a crea ceva din nimica, 2) de a pune regĭ şi principĭ (dar de depusŭ cine îi depune, nu totŭ Dumneḑeu? şi 3) de a domnì preste consciinţe. Totuşĭ ce trebue sĕ mai pomenescŭ pe aceştĭ principĭ, de óre-ce nicĭ împĕratulŭ turcescŭ Solimanŭ n'a ascultatŭ de consiliarii sĕi, ca sĕ prigonéscă pe supuşii sĕi, ci le ḑicea adeseorĭ, că o grădină plină de totŭ felulŭ de florĭ este multŭ mai frumósă, decâtŭ o grădină, în care se află numai unŭ felŭ de florĭ.

In urma acestui memoriu ddĕù guvernulŭ în numele consiliarilorŭ reformaţĭ şi unitarĭ următórea resoluţiune: 1) Pentru că în Cluşiu se mai află numai puţinĭ luteranĭ, potŭ sĕ-şĭ facă treburile lorŭ religióse înt'ro casă privată. 2) Pe parochulŭ lorŭ sĕ-lŭ plătéscă prin contribuţiunĭ private şi din veniturile publice ale biserii reformate sĕ nu predindă nimica. 3) Sĕ nu pretindă a fi luteranii puşĭ în vre-o funcţiune de ale oraşului Cluşiu. 4) Naţiunea săséscă cu sigilulŭ sĕu şi Universitatea bisericéscă cu sigilulŭ Superintendentului séu alŭ Sinodulu. sĕ se oblige, că de nu se vorŭ ţinea condiţiunile puse, luteranii din Cluşiu sĕ pérdă drepturile concese şi sĕ fie alungaţĭ din Cluşiu. 5) Religiunea reformaţilorŭ şi a unitarilorŭ (de cumva s'ar afla vre-odată în cetăţile şi în oraşele săsescĭ) sĕ se bucure în puterea articulelorŭ şi a diplomei leopoldine de egale drepturĭ, anume în Braşovŭ séu în suburbiu.

In urma acestorŭ resoluţiunĭ aspre aşternù Zabanius în numele clerului luteranŭ următórea replică: 1) Numĕrulŭ luteranilorŭ în Cluşiu se urcă până la 350, de aceea în basa diplomei Leopoldine şi a Aprobatelorŭ trebue sĕ li se concédă, ca sĕ se foloséscă de unŭ serviciu publicŭ divinŭ. Este numai dreptŭ, ca Luteranii din Cluşiu sĕ fiă apăraţĭ de guvernulŭ regescŭ în delăturarea tuturorŭ pedecilorŭ în libertăţile lorŭ, carĭ suntŭ comune la tóte patru religiunile recepte. 2) Regele Andreiu II poruncesce Saşilorŭ, ca sĕ dea popilorŭ lorŭ dijmă; ca şi Saşii din Cluşiu sĕ dea popii lorŭ dijma, pretinde diploma leopoldină, care încuviiniéză dijma. 3) Drepturile cetăţii Cluşiului se cuprindŭ într'aceea, ca cetăţenii sĕ-şĭ alégă deregătorii sĕi şi sĕ priméscă servicii urbane. Celŭ ce ar vré sĕ eschidă pe Luteranii dela acestŭ dreptŭ fără de voia ţĕrii, acela ar lucra în contra diplomei Leopoldine, în contra drepturilorŭ urbane şi în contra obiceiului din anii anteriorĭ. 4) Sigilulŭ superintendenţialŭ séu naţionalŭ se pune numai atuncĭ, când condiţiunile suntŭ aprobate şi întărite de amêndóuĕ părţile. Ar fi cu totulŭ în contra voinţii împĕratului, ca o parte, pe care graţia împĕrătéscă a pus'o pe aceea tréptă sĕ prescrie celeilalte părţĭ condiţiunĭ îngreunătóre. 5) Pretutindenea, unde se află esercitiulŭ religiunii Reformaţilorŭ şi Unitarilorŭ, acolo şi de aci încolo se se continue în basa articulelorŭ şi a diplomei Leopoldine.

(Va urmá.)

Cursulŭ la bursa de Viena

din 29 Iuliu st. n. 1885.

Rentă de aurŭ 4%	99 15
Rentă de hârtiă 5%	92.45
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	148 80
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	98.30
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	123.
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	108.75
Bonurĭ rurale ungare	103.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	1C2.75
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	102.25
Bonurĭ cu cl. de sortare	102.
Bonurĭ rurale transilvane	101.75
Bonurĭ croato-slavone	102.—
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.—
Imprumutulŭ cu premiu ung.	119 25
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	120.—
Renta de hărtiă austriacă	82 70
Renta de arg. austr.	83.35
Renta de aurŭ austr.	108 85
Losurile din 1860	140
Acţiunile băncei austro-ungare	869
Act. băncei de creditŭ ung.	289 25
Act. băncei de creditŭ austr.	284.10
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.91
Napoleon-d'orĭ	9.91 1/2
Mărcĭ 100 împ. germ.	61.70
Londra 10 Livres sterlinge	125.—

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 16 Iuliu st. v. 1885.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%).	89	90
Renta rom. amort. (5%)	93 1/4	93 3/4
» convert. (6%)	88 1/2	89 1/2
Împr. oraş. Buc. (20 fr.)	30	32
Credit fonc. rural (7%)	100 1/2	101 1/2
» „ „ (5%)	84 3/4	85 1/2
» » urban (7%)	98 1/2	99 1/2
» » » (6%)	91	92 1/2
» » » (5%)	82 1/2	83 1/2
Banca naţională a României		
Ac. de asig. Dacia-Rom.		
« » » Naţională		
Aurŭ	11	11 1/2
Bancnote austriace contra aurŭ	2.04	2.05

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 30 Iuliu st. n 1885.

Bancnote românescĭ	Cump.	8.80	Vend.	8.81
Argint românesc	»	8 70	»	8.75
Napoleon-d'orĭ	»	9.87	»	9.90
Lire turcescĭ	»	11.15	»	11.20
Imperialĭ	»	10.10	»	10.15
Galbenĭ	»	5.84	»	5.87
Scrisurile fonc. »Albina«	»	100.50	»	101.—
Ruble Rusescĭ	»	122.	»	123.5
Discontulŭ	»	7—10 % pe anŭ.		

☛ Numere singuratice à 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se potŭ cumpĕra în tutungeria lui I. Gross.

NOU ABONAMENT

la

„Gazeta Transilvaniei“

Cu 1 Iuliu st. v. 1885 s'a începutŭ **unŭ nou abonamentŭ,** *la care invitămŭ pe toţi onoraţii amicĭ şi sprijinitorĭ ai fóiei nóstre.*

Preţulŭ abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:		**Pentru România şi străinătate:**	
pe trei luni	3 fl. —	pe trei lunĭ	10 francĭ
„ şése lunĭ	6 fl. —	„ şése lunĭ	20 „
„ unŭ anŭ	12 fl. —	„ unŭ anŭ	40 „

NB. Preţurile acestea le-amŭ ficsatŭ spre a uşurá abonanţilorŭ noştri din România plata abonamentului, fără a mai socotí agiulŭ.

Domnii ce se vorŭ aboná din nou sĕ binevoiască a arĕta şi posta ultimă.

Administraţiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a călei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Bucurescĭ	—	5.00	7.45	—
Predealŭ (	—	9.45	12.50	—
Predealŭ (	—	9.47	1.09	—
Timişŭ	—	10.11	1.40	—
Braşovŭ (	—	10.44	2.27	—
Braşovŭ (	6.22	10.51	2.55	—
Feldióra	7.01	11.18	3.38	—
Apatia	7.33	11.36	4.17	—
Agostonfalva	8.01	11.51	4.47	—
Homorodŭ	8.45	12.23	5.42	—
Haşfaleu	10.10	1.19	7.37	—
Sighişóra (	10.29	1.30	8.01	—
Sighişóra (	10.39	1.37	8.21	—
Elisabetopole	11.19	2.05	9.05	—
Mediaşŭ	11.54	2.25	9.43	—
Copsa micĕ	12.12	2.36	10.02	—
Micăsasa	12.56	—	6.20	—
Blaşiu	1.30	3.13	6.59	—
Crăciunelŭ	1.45	—	7.15	—
Teiuşŭ	2.11	3.40	7.43	—
Aiudŭ	2.55	4.01	8.29	—
Vinţulŭ de susŭ	3.17	—	8.55	—
Uióra	3.24	—	9.04	—
Cucerdea	3.31	4.24	9 12	—
Ghirisŭ	4.09	4.49	10.23	—
Apahida	5.36	—	12.32	—
Cluşiu (	5.56	5 58	12.59	—
Cluşiu (	6.08	6.08	—	8.00
Nedeşdu	6.29	—	—	8.34
Ghirbĕu	6.45	—	—	8.59
Aghirişŭ	7.00	—	—	9.34
Stana	7.26	—	—	10.16
Huiedinŭ	7.48	7.14	—	11.04
Ciucia	8.28	7.43	—	12 17
Bucia	8.47	—	—	12.47
Bratca	9.06	—	—	1.21
Rév	9.26	8 22	—	2.05
Mező-Telegd	10 01	8.48	—	3.08
Fugyi-Vásárhely	10.20	—	—	3.39
Várad-Velinţe	10.30	—	—	3.55
Oradia-mare (	10.37	9.13	—	4.06
Oradia-mare (	10.51	9.18	10.37	—
P. Ladány	12.37	10.31	12 5[illegible]	—
Szolnok	2 58	12.07	4.45	8.22
Buda-pesta	6 00	2.10	10.05	10.30
Viena (	6.35	2.45	10.50	—
Viena (	3.00	8.00	6.05	—

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	—	7.15	—	—	—
Budapesta	6.47	1.45	3.15	6.20	8.00
Szolnok	10.37	3.44	7.29	9.11	11.40
P. Ladány	1.44	5.21	8.27	11.26	2.31
Oradea mare	5.33	6.41	—	1.28	—
Várad-Velencze	—	—	9.45	2.00	—
Fugyi-Vásárhely	—	—	9.59	2 11	—
Mezö-Telegd	—	7.14	10.28	2.34	—
Rév	—	7.42	11.36	3.18	—
Bratca	—	—	12.10	3.41	—
Bucia	—	—	12.43	4.01	—
Ciucia	—	8.31	1.31	4.26	—
Huiedin	—	9.01	2.56	5.08	—
Stana	—	—	3.29	5.27	—
Aghiriş	—	—	4.00	5.50	—
Ghirbĕu	—	—	4.18	6.02	—
Nedeşdu	—	—	4.35	6.24	—
Cluşiu (	—	10.01	5.05	6.43	—
Cluşiu (	12.05	10.16	—	7.03	—
Apahida	12.31	—	—	7.26	—
Ghiriş	2.16	11.24	—	8.51	—
Cucerdea (	3.12	11.43	—	9.31	—
Cucerdea (	3.32	11.45	—	9.43	—
Uióra	3.41	—	—	9.51	—
Vinţulŭ de susŭ	3.50	—	—	9.58	—
Aiudŭ	4.25	12.08	—	10.24	—
Teiuşŭ	4.50	12.22	—	10.44	—
Crăciunelŭ	5.41	—	—	11.28	—
Blaşŭ	6.05	12 57	—	11.44	—
Micăsasa	6.40	—	—	12.18	—
Copşa mică	7.00	1.27	—	12.36	—
Mediaşŭ	[illegible]	1.45	—	1.22	6.01
Elisabetopole	—	2.06	—	1.56	6.40
Sigişóra	—	2.31	—	2.34	7.20
Haşfaleu	—	2.50	—	3.02	8.01
Homorod	—	3.48	—	4.41	10.05
Agostonfalva	—	4.19	—	5 30	11.02
Apatia	—	4.34	—	6.03	11.3
Feldióra	—	4.53	—	6.35	12.14
Braşovŭ (	—	5.20	—	7.14	1.09
Braşovŭ (	—	5 3	—	—	1.50
Timişŭ	—	6.07	—	—	2.48
Predealŭ (	—	6.32	—	—	3.23
Predealŭ (	—	7.30	—	—	4.56
Bucurescĭ	—	11.35	—	—	9.40

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Teiuşŭ	11.09	—	3.56
Alba-Iulia	11.46	—	4.27
Vinţulŭ de josŭ	12.20	—	4.53
Şibotŭ	12.52	—	5.19
Orăştia	1.19	—	5.41
Simeria (Piski)	1.48	—	6.08
Deva	2 35	—	6.39
Branicĭca	3.04	—	7.04
Ilia	3.36	—	7.29
Gurasada	3.50	—	7.41
Zam	4.25	—	8.12
Soborşin	5.09	—	8.49
Bĕrzova	5.56	—	9.29
Conopŭ	6.18	—	9.49
Radna-Lipova	6.57	6.14	10.23
Paulişŭ	7.12	6.30	10.37
Gyorok	7.27	6.47	10.52
Glogovaţŭ	7.56	7.17	11.18
Aradŭ	8.10	7.32	11.32
Szolnok (	2.39	12.00	4 53
Szolnok (	3.16	12.14	5.10
Budapesta	7.10	2.10	8.16
Viena	—	8.00	6.05

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ acceleratŭ	Trenŭ omnibus
Viena	11.00	7.15	—
Budapesta	8.05	1.45	8.00
Szolnok (	11.02	3.44	11.40
Szolnok (	11.12	4.02	12 00
Aradŭ	3.37	7 53	5.25
Glogovaţŭ	4.13	—	6.19
Gyorok	4.38	—	6.46
Paulişŭ	4.51	—	7.00
Radna-Lipova	5.10	—	7.23
Conopŭ	5.38	—	7.51
Bêrzova	5.57	—	8.10
Soborşin	6.42	—	5.58
Zam	7.14	—	9.28
Gurasada	7.43	—	9.56
Ilia	8.01	—	10.17
Branicĭca	8.21	—	10.38
Deva	8.47	—	11.05
Simeria (Piski)	9.05	—	11.23
Orăştiă	10 10	—	12.24
Şibotŭ	10.43	—	12.53
Vinţulŭ de josŭ	11.04	—	1.22
Alba-Iulia	11.19	—	1.40
Teiuşŭ	12.05	—	2.24

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.55	8.25
Aradulŭ nou	6.25	1.21	8.36
Németh-Ságh	6.50	1.46	8.54
Vinga	7.19	2.18	9.13
Orczifalva	7.38	2.36	9 25
Merczifalva	7.56	2.53	9 36
Timişóra	8.42	3.40	10.06

Simeria (Piski) Petroşenĭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Simeria	6 30	11.50	2.23
Streiu	7 05	12.27	3.00
Haţegŭ	7 53	1.19	3.49
Pui	8.16	2.10	4.40
Crivadia	9.33	2.57	5.28
Baniţa	10.11	3.35	6.07
Petroşenĭ	10.43	4.04	6.39

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	6.07	12.25	5 00
Merczifalva	6.40	1.16	5.50
Orczifalva	6.51	1.34	6.07
Vinga	7.08	2.04	6.32
Németh-Ságh	7.23	2.25	6.53
Aradulŭ nou	7 40	2.54	7.24
Aradŭ	7.50	3.10	7.40

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de pers.
Petroşenĭ	6.49	9.33	5.28
Baniţa	7.27	10.14	6.07
Crivadia	8.06	10 54	6.45
Pui	8.50	11 37	7. 5
Haţegŭ	9.31	12.17	8 02
Streiu	10.16	12.58	8.44
Simeria	10.53	1.35	9.15

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.